

УКРАЇНА
ЦЕНТРАЛЬНА ВИБОРЧА КОМІСІЯ
ПОСТАНОВА

27 вересня 2022 року

м. Київ

№ 101

**Про нікчемність псевдореферендумів
на тимчасово окупованих територіях України**

Як вбачається з останніх інформаційних повідомлень українських та міжнародних джерел, а також заяв представників окупаційних адміністрацій, з 23 до 27 вересня 2022 року на тимчасово окупованих частинах територій Донецької, Луганської, Запорізької та Херсонської областей за випробуванням сценарієм російської федерації та під її протекторатом вчиняються незаконні дії, а точніше дійство під назвою "референдуми", які не мають нічого спільного з демократичними референдумами, є незаконними з позиції Конституції України та міжнародного права, а отже, не матимуть жодної юридичної сили. Таке дійство ще більше переконує весь цивілізований світ у загарбницьких намірах держави-окупанта, свідчить про продовження грубих порушень росією державного суверенітету і територіальної цілісності України.

За повідомленнями Служби безпеки України російські окупанти підсумували результати фейкових референдумів на окупованих територіях України ще на початку вересня. Тож нинішнє незаконне "голосування", проведене загарбниками 23 – 27 вересня, – театральна вистава, створена для картинки на російському телебаченні. Представники держави-агресора, виконуючи вказівки кремлівських керманців, стверджують, що "референдуми" відбулися і безсумнівно заявлять, що за результатами так званого народного волевиявлення питання приєднання до російської федерації підтримано більшістю осіб, які проголосували. Водночас такі твердження не відповідають дійсності, абсолютна більшість громадян України проігнорувала це незаконне голосування, незважаючи на шалений психологічний та фізичний тиск окупантів.

Як свідчать факти, які висвітлювалися українськими засобами масової інформації, державними органами та посадовими особами, на тимчасово окупованих частинах територій Донецької, Луганської, Запорізької та Херсонської областей у зв'язку з організацією так званих референдумів з боку окупаційної адміністрації вчинялися і вчиняються незаконні дії, що становлять загрозу життю, здоров'ю, особистій недоторканності та гідності громадян України, чим порушуються вимоги статті 47 Женевської конвенції (IV) про

захист цивільного населення під час війни щодо непорушності прав населення окупованих територій.

Окупанти та їх представники всюди застосовують примус і залякування, фізичний та психологічний тиск на громадян України на тимчасово окупованих територіях (<https://suspilne.media/284864-tak-abo-ni-v-dulo-avtomatu-rozpovidimiscevih-pro-referendum-na-okupovanih-teritoriah/>); забороняють виїзд з окупованих територій та примушують до участі у псевдореферендумі (<https://suspilne.media/284963-na-zaporizzi-ludej-zmusuut-brati-ucast-u-psevdoreferendumi-santazem-ta-pogrozami/>); погрожують звільненнями та втратою заробітної плати за неучасть у псевдореферендумі (<https://zaxid.net/mariupoltsyam-pogrozhuuyut-zvilnennyam-ta-vtratoyu-zarplat-za-vidmovu-golosuvati-na-referendumi-n1550153>); примушують до участі у голосуванні українських військовополонених (<https://www.ukrinform.ua/rubric-ato/3579293-rosiani-zmusuut-ukrainskih-vijskovopoloneni-golosuvati-na-referendumi-v-doneckij-oblasti.html>); організовують голосування на псевдореферендумі без пред'явлення документів, що посвідчують особу (<https://www.radiosvoboda.org/a/news-psevdoreferendumi-berdiansk-dokumenty/32051233.html>); визначають рівень явки без списків виборців (<https://www.pravda.com.ua/news/2022/09/25/7368957/>).

Позицію Комісії стосовно організації підготовки та проведення незаконних референдумів було висловлено, зокрема, у постановах від 04 квітня 2022 року № 67 "Про деякі питання діяльності територіальних виборчих комісій, що здійснюють підготовку та проведення місцевих виборів, у період дії воєнного стану" та від 15 липня 2022 року № 82 "Про неприпустимість організації підготовки та проведення на тимчасово окупованих територіях України псевдореферендумів".

Послідовно наголошуючи на незаконності та протиправності будь-яких дій держави-агресора та її окупаційних адміністрацій, спрямованих на організацію та проведення на Українській території так званих референдумів, на додаток до своїх попередніх висновків і заяв Центральна виборча комісія вважає за необхідне заявити про засудження будь-яких спроб провести 23 – 27 вересня 2022 року на тимчасово окупованих частинах територій Донецької, Луганської, Запорізької та Херсонської областей псевдореферендуми та нікчемність їх "результатів".

Намагання росії змінити конституційно закріплений статус Донецької, Луганської, Запорізької та Херсонської областей як невід'ємних складових частин України, зокрема шляхом проведення псевдореферендумів про приєднання до російської федерації, є грубим порушенням державного суверенітету та територіальної цілісності України, встановлених Конституцією України (статті 2, 132, 133), а також порушенням низки міжнародних актів, зокрема, цілей та принципів Організації Об'єднаних Націй (ООН), закріплених у її Статуті, згідно з якими усі члени ООН повинні утримуватися в їх міжнародних відносинах від порушення територіальної цілісності чи політичної

незалежності будь-якої держави шляхом застосування сили чи погрози силою або в інший спосіб, несумісний із цілями Об'єднаних Націй (стаття 2).

Питання про зміну території України можуть вирішуватися виключно на всеукраїнському референдумі, що призначається Верховною Радою України (статті 73, 85 Основного Закону України).

Разом з тим організація і проведення референдумів на території суверенної незалежної України мають здійснюватися відповідно до положень Конституції та законів України і лише тими органами, які утворені та уповноважені на це законами України. На сьогодні таких органів на тимчасово окупованих територіях України немає. Центральна виборча комісія жодних дій щодо організації, підготовки та проведення референдумів на тимчасово окупованих територіях не вчиняла.

Також Комісія як головний орган адміністрування виборів та референдумів в Україні завжди стояла і стоїть на позиції, що народне волевиявлення у формі референдуму має відбуватися виключно з дотриманням основоположних міжнародно визнаних засад щодо їх проведення – загального, рівного, вільного, прямого і таємного голосування, яке проводиться з дотриманням закону.

Умови проведення референдуму мають забезпечити передусім повагу до основних прав людини і громадянина, свободу формування волі виборців, свободу волевиявлення виборців, протидію будь-яким фальсифікаціям, а також безпеку громадян, що не може бути забезпечено в умовах війни та окупації. Відповідно Закони України "Про правовий режим воєнного стану", "Про всеукраїнський референдум", Виборчий кодекс України забороняють проведення виборів та референдумів в умовах воєнного стану.

Недотримання вимог Конституції України та законів України, основоположних міжнародно визнаних принципів і засад процесу референдуму свідчить про незаконність і протиправність будь-яких дій, що імітують такий процес, та нелегітимність їх результатів. Жодна нелегітимна дія не може мати своїм наслідком правомірний результат.

Враховуючи викладене, Центральна виборча комісія з позиції уповноваженого державного органу наголошує, що проведені з 23 до 27 вересня 2022 року на тимчасово окупованих частинах територій Донецької, Луганської, Запорізької та Херсонської областей так звані референдуми є юридично нікчемними заходами, організованими окупаційними адміністраціями як чергова спроба протиправної анексії російською федерацією українських територій, а отже, їх результати не мають жодних правових наслідків і не можуть бути сприйняті та визнані ні Українською державою, ні міжнародною спільнотою.

При цьому намагання загарбників легітимізувати такий процес шляхом запрошення "міжнародних спостерігачів" не може змінити нікчемність псевдореферендумів, оскільки спостереження за процесом референдуму в Україні мають здійснювати спостерігачі, акредитовані на території України відповідно до вимог українського законодавства. Проте жодному з так званих

спостерігачів акредитація в Україні не надавалася і не могла бути надана в установленому законом порядку компетентним органом України у період дії воєнного стану (<https://www.stopcor.org/ukr/section-zarubezhom/news-okupanti-privezli-do-hersonu-j-zaporizhzhya-inozemnih-sposterigachiv-scho-vidomo-24-09-2022.html>).

До невизнання результатів указаних псевдореферендумів неодноразово закликав Президент України та Верховна Рада України. Крім того, представники багатьох іноземних держав та міжнародних організацій вже заявили, що проведення псевдореферендумів порушує суверенітет України, Статут ООН, загальноприйняті принципи та норми міжнародного права.

Комісія також вважає за потрібне звернутись до іноземних держав та міжнародних організацій із закликом засудити дії російської федерації та її окупаційних адміністрацій щодо організації та проведення псевдореферендумів на тимчасово окупованих частинах територій Донецької, Луганської, Запорізької та Херсонської областей стосовно їх приєднання до російської федерації, не визнавати жодних результатів таких псевдореферендумів, а також сприяти якнайшвидшому припиненню росією окупації українських територій.

З огляду на те, що організовані росією на території України насильницькі псевдореферендуми знецінюють інститути демократії та руйнують їх правову природу, Комісія вважає за можливе звернутися до органів адміністрування виборів демократичних держав, профільних міжнародних організацій, які займаються виборами, із закликом припинити будь-яку співпрацю з державою-агресором та її органами, зокрема членство росії в міжнародних інституціях до встановлення демократичного режиму в цій державі, не допускати участі громадян російської федерації у спостереженні за виборами як міжнародних спостерігачів.

Крім того, Центральна виборча комісія вчергове наголошує на наявності кримінальної відповідальності за участь в організації та проведенні незаконних референдумів на тимчасово окупованій території (стаття 111-1 Кримінального кодексу України), а також пособництво державі-агресору (стаття 111-2 Кримінального кодексу України). При цьому за повідомленням правоохоронних органів України, на сьогодні є інформація щодо переліку осіб, які співпрацюють з ворогом та причетні до організації незаконних псевдореферендумів на тимчасово окупованих територіях України, вчиняють кримінально карані діяння, відповідальність за які обов'язково настане.

З огляду на викладене, відповідно до статей 1, 2, 17, 19, 60, 69, 73, 75, 85, частини першої статті 92, статей 132, 133 Конституції України, керуючись статтями 1, 2, 11 – 13, 17 Закону України "Про Центральну виборчу комісію", Центральна виборча комісія **п о с т а н о в л я є**:

1. Засудити протиправну організацію та проведення 23 – 27 вересня 2022 року окупаційними адміністраціями російської федерації на тимчасово окупованих частинах територій Донецької, Луганської, Запорізької та Херсонської областей псевдореферендумів, а будь-які їх нікчемні результати не визнавати.

2. Закликати іноземні держави та міжнародні організації засудити дії російської федерації та її окупаційних адміністрацій щодо організації та проведення в Україні псевдореферендумів на тимчасово окупованих частинах територій Донецької, Луганської, Запорізької та Херсонської областей стосовно їх приєднання до російської федерації, не визнавати жодних результатів таких псевдореферендумів, а також сприяти якнайшвидшому припиненню росією окупації українських територій.

3. Закликати органи адміністрування виборів демократичних держав, профільних міжнародних організацій, які займаються виборами, припинити будь-яку співпрацю з державою-агресором та її органами, зокрема членство росії у відповідних міжнародних інституціях до встановлення демократичного режиму в цій державі, не допускати участі громадян російської федерації у спостереженні за виборами як міжнародних спостерігачів.

4. Звернутися до Міністерства закордонних справ України з проханням довести текст цієї постанови до відома іноземних держав та міжнародних організацій.

5. Наголосити органам державної влади та органам місцевого самоврядування, їх посадовим і службовим особам, засобам масової інформації та інформаційним агентствам, об'єднанням громадян, підприємствам, установам і організаціям усіх форм власності, громадянам України на юридичній нікчемності проведених 23 – 27 вересня 2022 року окупаційними адміністраціями російської федерації на тимчасово окупованих частинах територій Донецької, Луганської, Запорізької та Херсонської областей псевдореферендумів та відсутності жодних їх правових наслідків.

6. Копію цієї постанови надіслати Раді національної безпеки і оборони України, Міністерству закордонних справ України, Службі безпеки України, Державному бюро розслідувань, Національній поліції України, а також обласним, Київській міській військовим адміністраціям для використання в роботі та доведення до відома відповідних районних військових адміністрацій, військових адміністрацій населених пунктів (у разі їх утворення) та місцевих рад.

7. Цю постанову оприлюднити на офіційному вебсайті Центральної виборчої комісії.

Голова
Центральної виборчої комісії

О. ДІДЕНКО